

ELEKTRON LUG'ATLARNING TA'LIM TIZIMIDA FOYDALANISHNING SALBIY VA  
IYOBIY TOMONLARI

**Olimjonova Gulnoza No'monjon qizi**

*Guliston davlat universiteti " Xorijiy til va adabiyoti " yo'nalishi 2- bosqich talabasi*

**Annotatsiya:** *Maqola o'z ichiga elektron va qog'oz lug'atlarning foydalanishi , ularning ijobiy va salbiy jihatlari , va elektron lug'atlarning salbiy va ijobiy jihatlarning alohida izohlanishi oladi.*

**Kalit so'zlar:** *Elektron lug'at , qog'oz lu'g'at , matn , tarjimon , izohli lug'at , bir tilidan ikkinchi tilga , maxsus qurilmalar , internet , o'quvchi.*

Bugungi kunda , tarjimonlar o'z faoliyat jarayonlarini elektron lug'atlardan foydalanishga o'tishmoqda . Lug'atlar asosan matnlarni yoki ilmiy qo'llanma ,badiiy asarlarni bir tilidan ikkinchi tilga yoki ma'lum bir tilning qadimgi zamondagi tillarini bugungi zamonga moslashtirish orqali ishlatiladi . Lug'atlarning bir qator turlari mavjud bo'lib , ular tarjima , izohli lug'at uchun keng foydalaniladi.

Dastlabki lug'atlar qog'oz shaklida paydo bo'lgan bo'lib , ular o'zida bir nechta qulayliklar bilan birgalikda kamchiliklarni ham o'z ichiga olagan. Qog'oz lug'atlar haqida so'z yuritadigan ular quyidagi afzalliklarni o'z ichiga oladi :

- mutaxassislar tomonidan tuzilgan ishonchli axborot manbalariga asoslanadi ;
  - ko'zlar uchun yaxshiroq (1)
  - kitob orqali bajarish isonlatga yaxshi kayfiyati baxsh etadi va hkz.
- Endilikda qog'oz lug'atlarning kamchiliklariga to'xtaladigan bo'lsak ;

Ular :

- tezlik sifatining pastligi ;
- tez tez yangilab turmasligi ;
- qog'oz lug'atlarning hajmi kattaligi va olib yurishga noqulayligi.

Yuqorida ta'kidlanganidek , qog'oz shaklidagi lug'atlar yordamida tarjima qilingan matnlar ko'p vaqtini talab qilgan , va vaqtdan yutqazish esa boshqa hildagi lug'atlarning tashkil etilishiga turtki bergan . Natijada esa , omma ahliga elektron lug'atlar namoyon etilgan . Elektron lug'atlar har birimizga qulay imkoniyatlarini taqdim etib kelmoqda . Hattoki , har bir o'rganish jarayonida o'z lu'atini ham tashkil etsa bo'ladi . Bu kabi amaliy ishlar esa , ko'plab o'rganuvchilariga ko'plab tanlovlardan ko'proq ma'nosi chiqadigan tarjimadan foydalanish imkonini yaratdi va bu orqali barcha o'rganuvchilari sezilarli darajada o'z imkoniyatlarini rivojlanish imkoniyatlarini qo'lga kiritishmoqda. Agar biz elektron lug'atlarni huddi qog'oz lug'atlar kabi tahlil qiladigan bo'lsak , Unda ham foydali va kamchilik jihatlari mavjudligiga Amin bo'lishingiz turgan gap . Chunki dunyoda hech bir narsa mukammal emas va har bir narsaning o'z foydali va kamchilik jihatlari mavjuddir.

Elektron lug'atlarning foydali jihatlari:

- vaqtining tejalishi ;
- tanlov imkoniyatining kengligi ;
- transkripsiyaning o'z ichiga olishi ;
- lug'atning hajmi bo'ylab bir vaqtining o'zida qidirilishi . (2)

Elektron lug'atlarning kamchiliklari:

- ulardan foydalanish uchun biror bir qurilmaning talab etilishi ;
- internetning ishtirokisiz amalga oshmasligi ;
- inson ko'ziga zarar qilishi ;
- barcha ma'lumotlarning ham ishonarli bo'lmasligi .

Yuqorida elektron lug'atlarning ta'lim tizimida qo'llanishining foydali va kamchiliklar bayon etilgan . Endilikda , ushbu ikki tommonni ham alohida izohlab o'tamiz .

Har doim elektron lug'atlardan foydalanar ekanmiz , bu foydalanish jarayonida biz vaqtimizning tejalishi uning asosiy yutuqlaridan ekanligini bod - bod takrorlaymiz . Tejalgan vaqtdan esa , boshqa bir ishlarni amalga oshirishda foydalansa bo'ladi . Bu bilan biz ikki barobar ko'fsentga ega bo'lamiz. Elektron lug'atlardan foydalanish afzalliklaridan keyingi o'rinni esa tanlov imkonining kengligi bilan izohlaymiz . Bu esa o'rganuvchiga va o'rgatuvchiga ma'lum bir so'zining shu matndagi mazmunga to'g'ri tushmaydigan hollarda boshqa manbalardan qidira olish imkonini yaratadi. Transkripsiyaning mavjudligi esa Nur ustiga a'lo Nur bo'ldi deya ayta olamiz , chunki bu jarayonida o'rganuvchilariga biram to'la yangi so'zlarining qanday talaffuz qilinishi xususida kerakli ma'lumotlarga ega bo'lishadi olishadi. So'nggi afzalliklarmizdan biri esa , lug'at tarkibiy qismining naqadar ko'p ekanligiga qaramasdan , bir vaqtining o'zida qidira olishlik imkoniyatidir.

Har bir narsaning ikki tomoni bor bo'lganidek , elektron lug'atlarning ta'lim tizimida qo'llanishining yetarlicha kamchilik jihatlari yo'q emasdir . Ulardan biri esa , elektron lug'atlardan foydalanish uchun ma'lum bir qurilmaning zarur bo'lishi va internet aloqa tizmining zarurligidir . Hozirgi paytda , afsuski , yurtimizda internet tarmoqlarning butun hudud bo'ylab tarqalmaganligi va tezlikning biroz yetishmasligi soha yuzasida yetarlicha kamchiliklarni keltirib chiqarishi turgan gapdir . Bugungi asosiy mavzumizning oxirgi kamchiliklaridan biri esa , sog'lig'imizga zarar ko'rsatishidir . Bu zarar ayniqsa ko'zlarimizga zarari ayniqsa namoyon bo'ladi . Shuning uchun ba'zi ota - onalar bolalarning ma'lum bir til o'rganishsa elektron lug'atlardan ko'ra qog'oz lug'atlardan foydalanishlarini afzal bilishadi .

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki , har bir hayotimizga foyda keltiradigan obyekt o'z o'rnida teskari ta'siri ham bordir . Shuning uchun ham har bir qilgan ishimizda tartibli bo'lib , ko'proq foydali jihatlari biz tomonida ishlatishga imkon berib , salbiylarini esa uzoqlashtirishimiz zarurdir.

**FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:**

1. <https://motherhouse.ru>
2. U.Yodgorov ; " Elektron lug'at axborot-qidiruv tezarusi va ontologiyalarni ishlab chiqarish vositalari " ; Kompyuter lingvistikasi : muammolar , yechim, istiqbollar xalqaro ilmiy - amaliy konferensiyasi.